

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертационния труд на Миглена И. Клисарова
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“**

Рецензията е изготвена и представена в съответствие със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ от 16.02.2018 г. за определяне на състава на научното жури и датата на публичната защита, решенията от първото заседание на журито и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени, и заемане на академични длъжности в СУ.

Професионално направление: 4.4. Науки за земята. Икономическа и социална география – Регионално развитие

Обучаващо звено: Катедра „Регионална и политическа география“, ГГФ, СУ

Заглавие: „МОДЕЛИ ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ - КОНЦЕПТУАЛНА СЪЩНОСТ И ПРОБЛЕМИ (НА ПРИМЕРА НА ВТОРИЧНИ ОБЛАСТНИ ЦЕНТРОВЕ)“

Име на дисертанта: Миглена Иванова Клисарова

1. Данни за докторанта.

Миглена Клисарова е редовен докторант в катедра „Регионална и политическа география“ на ГГФ с научен ръководител проф. д-р М. Русев. Кандидатът е завършил бакалавърска специалност „География“ (2011 г.) и магистърска програма „Планиране и управление на териториални системи“ (2012 г.). Ползва английски и испански език. Насочеността на образованието

показва трайни научни интереси в областта на социално-икономическата география.

2. Данни за докторантурата.

М. Клисарова е зачислена в докторантура през м. януари, 2014 г. През февруари, 2017 г. докторантът е отчислен с право на защита. Представеният дисертационен труд е обсъден на разширено катедрено заседание през м. януари, 2018 г. По процедурата, регламентирана в ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет са спазени всички изисквания. Докторантът е изпълнил задълженията си по индивидуалния учебен план. Успешно са положени предвидените изпити, а дисертационният труд е завършен и предаден в срок.

По процедурата и документацията не откривам нарушения.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Представеният дисертационен труд се състои от увод, четири глави, заключение, три помощни списъка – на съкращенията, таблиците и фигурите, и приложения.

Основният текст заема 177 страници, вкл. 18 таблици и 50 фигури. Литературната справка включва 175 заглавия, повечето от които са на латиница. Източниците се допълват от нормативни документи и публикации в интернет. Приложенията (14) съдържат текстови и таблични систематизации на пространствени схеми, нормативни документи, числени данни и др. Изложението е добре подкрепено и подсилено с фигуративен материал, заимстван от Националната концепция за пространствено развитие (НКПР), както и с таблици на база данни на НСИ.

Уводът доста лаконично обосновава актуалността на избраната тема и методологичната основа – концепцията за пространственото развитие и моделирането му. Научният апарат – обект, предмет, цел на изследването, междудисциплинарни връзки е добре аргументиран.

Първа глава въвежда в същността на разбиранията за организация на общественото пространство като теория и практика, и за ролята на географските изследвания. Във втора глава е направен опит за конкретизация върху факторите и регламентите в пространственото развитие на България. Акцентът в работата е поставен върху развитието на селищната мрежа (с излишни, според мен, исторически препратки), промените в административно-териториалното устройство и съвременната нормативна рамка. Прегледът на НКПР може да си оцени като бегъл, предвид широкото позоваване по-нататък в изложението на варианти и схеми залегнали в Концепцията. Още по-учудващо е пълното игнориране на ЕТУП на НРБ и документите – инструменти на социалистическото планиране на територията в продължения на десетилетия. Именно резултатите от последното се изправят като най-сериозно предизвикателство пред съвременното пространствено развитие на страната.

Трета и четвърта глава са ключови за развитието на изследователската теза. Анализирани са мястото, йерархията на градските центрове и някои взаимодействия по гравитационния модел. Особено внимание заслужават сравнителният функционален потенциал на областните центрове, ранжирането по функции и примерните модели на формиране на вторични центрове.

Заклучението на дисертационния труд съдържа съществени изводи за възможна и необходима „умерена полицентричност“ в различни нива на пространственото развитие в противовес на наложилата се тенденция на

свърхцентризм и концентрация. Формулирани са научните приноси на изследването.

Въпреки сложността на съдържанието, дисертантът е постигнал сполучливо дозиране и съвместяване на главни и спомагателни изразни средства. Езикът на научното изложение е ясен и прецизен. Картосхемите и таблиците са представени с добро качество на подходящи места в текста.

Съдържанието, обемът и структурата на дисертацията на Миглена Клисарова съответстват на изискванията на Правилника. Представеният труд е самостоятелно и оригинално научно изследване, осъществено под компетентно ръководство. Темата е обществено значима и актуална. Приложена е адекватна методика на изследване на вариантите на пространствено развитие в страната. Това има решаващо значение за постигнатите резултати от научната разработка.

Авторефератът (42 стр.) коректно отразява постигнатото в основния дисертационен труд.

4. Научни приноси

Приемам по същество справката на приносите, но те можеха да бъдат заявени с една по-прецизна редакция. Обобщено, научните приноси на дисертационния труд на М. Клисарова могат да бъдат определени като теоретико-методически, научно-емпирични и научноприложни.

Към първите отнасям приложението на гравитационен модел (метод) за разкриване на функционалния потенциал на областните центрове. Ранжирането им обективно доказва стъпаловидна подредба, при което центрове от един и същ административен порядък се разпределят функционално в различни йерархични нива.

Установени са „тежестта“ на областните центрове спрямо гр. София по т.нар. пазарен потенциал и силата на влияние на столицата. Научно-методически принос представлява използването на т. нар. функционални единици – бр. обекти предоставящи високо значими обществени услуги.

Разработените модели на пространствено развитие за отделни части на страната представят типични сценарии на разпределение на ролите на областните и вторичните центрове, съобразно възприетите дефиниции на основните понятия. Тези географски казуси разширяват емпиричните знания за зоните на влияние и ролята на вторичните центрове.

В научно-приложен аспект резултатите от изследването могат да се използват при разработването на планове за пространствено и регионално развитие на страната. При това, изпробваната от дисертанта методика на моделиране на пространственото развитие чрез измерване на гравитационната сила на градовете е релевантна в надграждащи се нива – областно, вътрешно регионално и национално.

Тезите за пазарния потенциал, гравитационното поглъщането, за функционалното значение и др. са приложими и в урбанистичните изследвания и градското планиране.

5. Публикации и участие на докторанта в научни форуми

По темата на дисертацията са представени три научни публикации на М. Клисарова. Две от публикациите са съавторски научни доклади на английски език по проекти за трансгранично сътрудничество. Третата публикация е самостоятелна статия (под печат).

6. Заключение

Дисертационният труд на Миглена И. Клисарова категорично свидетелства за възможностите и да осъществява задълбочени научни изследвания. Приносите на дисертацията са резултат от творческа разработка на важна тема на социално-икономическата география и регионалното развитие. Някои аспекти на изследването вече са публикувани в научни издания. Пожелавам на дисертанта да продължи изследванията си в тази перспективна област, внасяйки географски принос в пространственото планиране.

Рецензираният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и съответстващия правилник на СУ. Гласувам положително за присъждането на образователна и научна степен „доктор“ на Миглена Иванова Клисарова, и призовавам членовете на уважаемото научно жури също да гласуват положително.

18 май 2018 г.

В. Т.

Рецензент:

.....

(проф. д-р Р. Янков)